

1^E DEEL, ZEE

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

#1 De zee. Dikke klodders verf spatten als het schuim van de golven bijna uit de lijst. Woeste baren. De lucht doet, *deint* mee.

Het is altijd aan het strand dat ik denk: wat ik nu zie is het meest ‘oer’ - als ik tenminste de windmolens wegdenk. Zo moet het altijd geweest zijn, dit gezicht van de woestheid vóór elke ordening.

Genesis 1 schildert - vóór het moment vlak vóór de schepping, die liefdevolle ordening van de chaos. Vlak vóór het splijten van deze chaos om licht door te laten en een stem.

#2 De zee, in de lage landen waar wij wonen, een reële bedreiging. Van oudsher en in onze jonge eeuw weer onheilspellend aanwezig. Mesdag schildert de woeste kracht - die zeker in de Bijbel staat voor *álles* wat mensen bedreigt, angst inboezemt en overspoelt.

En Gód die - als de vuurtoren hier - het baken is, het licht, de hoop. ‘Rustpunt temidden van woelende wateren’.

#3 Dit schilderij van William Turner, 'Stormy sea with blazing wreck', laat het overweldigende van die woeste krachten zien. De theoloog Kick Bras schrijft dat de tijd waaruit dit schilderij stamt, de Romantiek, hiermee doelt op het 'het verhevene, het oneindige, het transcendente, het absolute. En dan vooral zoals dit zich manifesteert in overweldigende natuurverschijnselen, waarin de mens zijn nietigheid en vergankelijkheid beseft. De zee', schrijft hij, 'wordt hier tot archetypisch symbool voor de verslindende macht van de diepte waarin een mens verzwolgen wordt. Een huiveringwekkend maar ook reinigend besef. Want het is altijd goed om je plaats te weten, in de schepping.'¹

Nu is dat laatste altijd aan te raden. Maar ik weet niet of ik het daar helemáál mee eens kan zijn. Dan zouden de mensen in dat tollende scheepje dus per definitie verloren zijn. Dan zou er geen verweer en geen *weerwoord* zijn tegen de grote krachten.

¹ Kick Bras, in 'Oog in oog'

#4 Terwijl, denk ik, de Bijbelverhalen tegen die krachten ín gaan met een Woord van liefde en recht, dat wil dat mensen het *redden*. ‘De machten van de chaos worden getemd door de Onzienlijke².’ Dát is wat de Geest boven de wateren in Genesis 1 ook doet. Dat is het pad door de golven, de wég door de woeste zee, die er volgens de Bijbel *ís*. De vurige hoop dat mensen het redden.

Zoals op deze foto van een paar jaar terug, maar nog altijd actueel: twee kinderen die de grensrivier tussen Guatemala en Mexico over proberen te zwemmen, op zoek naar een beter leven.

² N.A. Schuman, Voortvarend en Vierend

#5 Zó staat in Exodus 14 het slavenvolk voor het water van de Rode Zee. Achter zich de oprukkende legers van de farao, die zijn goedkope krachten terug wil. Daar sta je dan. Ze dachten dat ze vrij waren, na 430 jaar. Ze dachten dat ze Mozes en zijn God konden vertrouwen. Het had zo mooi geklonken: 'Ik breng jullie naar de overkant, naar een land van melk en honing'. Wat een teleurstelling. Was ik er maar nooit aan begonnen, denk je soms. *Is er wel een pad, een weg?*

===MUZIEK===

2^E DEEL, PAD

#6 Caspar David Friedrich schilderde zijn 'monnik bij de zee'. Mediterend aan een *donkere* zee onder een dreigende lucht. Is er wel een pad naar 'de overkant'? Is er een weg die leidt naar een land van hoop en licht? Is er een doorgang dóór wat ons overspoelt, naar uitkomst, naar verzoening? Naar troost, een hand die de jouwe pakt? Is *vrede* bereikbaar midden in al het donkere geweld van deze tijd?

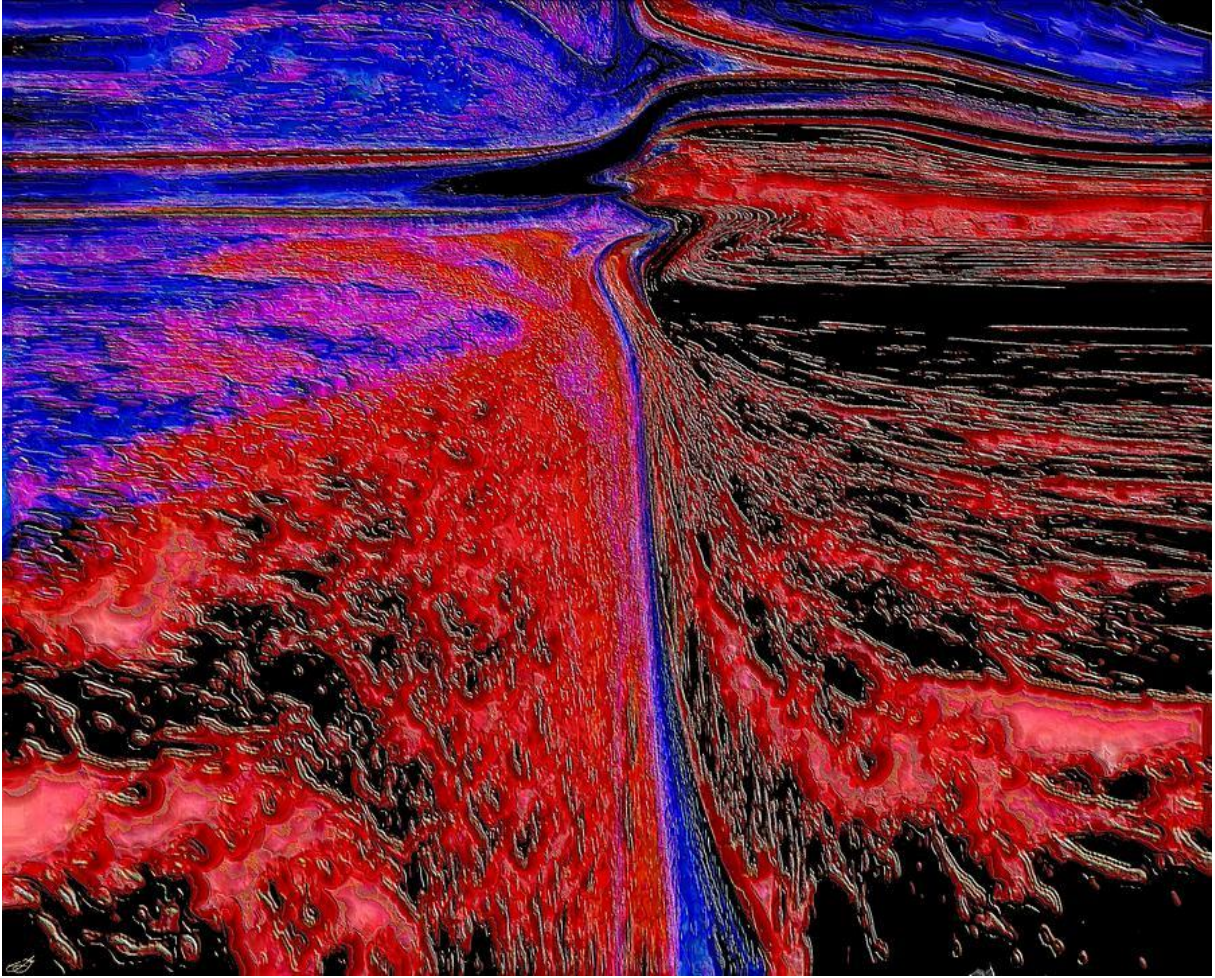

#7 Ja, zegt Johannes de Doper - hier afgebeeld als 'woestijnengel': iemand met een hoopvolle boodschap, midden in de verwoesting. Ja, er wordt ons een weg gebaad, je *kan* immers de stem horen roepen: 'Maak de weg van de Heer gerééd!'

Maar keer je dan wel óm, laat achter je de 'zonden', de oordelen, het elkaar het licht in de ogen niet gunnen. Keer je áf van onverschilligheid, van egoïsme.

#8 Ach: het klinkt ons misschien al te simplistisch. Want we weten hoe gecompliceerd we zijn, hoe dubbel, hoe gehecht aan wat we hebben, hoe angstig voor veranderingen. We zijn niet zo van de radicale bekeringen. Het pad naar vrede, naar een betere wereld, is niet zo eenduidig, niet zo helder. Het is eerder zoals hier bij Rothko: een schemerende streep door onze werkelijkheid, amper te onderscheiden van z'n omgeving...

#9 Misschien is dit waar we naar verlangen: de zee die zich split en - hoe kronkelig ook - een pad blootlegt.

#10 Kunstenaar Andy Goldsworthy visualiseert de reizen die mensen, maar ook rivieren en landschappen of objecten, maken door ruimte en tijd. Dat is het diepe besef ook in Exodus en bij Johannes de Doper. Wij zijn onderweg - maar *wat* kan onze weg zijn? Hoe wordt die gebaad door de ‘omstandigheden’ van het leven héén?

Verstaan we een stem als van Mozes tegen die wanhopige mensen vóór de zee - die zegt: ‘Vooruit, je kan niet meer terug. Nu moet je doorgaan. Kom mee! Geloof toch eindelijk eens, dat het kan zoals onze God gelooft dat het kan.’³

===MUZIEK===

³ Karel Eykman, Woord voor Woord

3^E DEEL, GEESTKRACHT

#11 Wat daar voor nodig is, zeggen alle verhalen: *Geestkracht*. Een wind die onze angst omv́er blaast. *Adem* die onze benauwdheid geneest. *Geest* van boven alles uít, die onze werkelijkheid doorklieft. Zoals hier, de héilige geestkracht die als een duif neerdaalt op Jezus - die de stap heeft gezet, de eerste stap op het pad door de golven van de zee. Hij laat zich dopen.

#12 Het water splijt uitéén, vertelt Exodus. De hemel splijt open, beschrijft Marcus. Geestkracht. Geestkracht die ons 'doopt'. Er moet *iets* zijn, *iets* gebeuren, waardoor onze gesloten werkelijkheid - dat we denken: 'onze pogingen zijn zinloos' - wordt 'open gespleten'.

#13 Er is dat ontroerende verhaal als Jezus gekruisigd en gestorven is. Dan geeft hij *zijn* geestkracht - die hij vurig had geleefd - terug in handen van zijn hemelse vader. En hij sterft.

En dan *scheurt - split open* - het voorhangsel van de tempel, als om te zeggen: 'Nu wordt het geheim van *alles* zichtbaar'. En op *dát* moment, klinkt de stem van een Romeinse centurion, die met tranen in zijn ogen ons onthult: 'Hij, hij die daar hangt is pas *wé*rkelijk een kind van God'.

Kijk: dit schilderij heeft ook als titel 'de doortocht door de Rode Zee'. Precies op het moment waarop het water zich split, zegt de schilder. Maar ziet u meteen een helder *pad*?

Natuurlijk niet! En dat vinden wij zo moeilijk: als je de weg naar vrede, naar elkaar, naar hoop, maar precies wist! Helder voor je zag! Maar zo is het niet. Dit schilderij geeft aan: het begint met barstjes in jouw werkelijkheid, in jouw wereldbeeld. Waardoor licht valt. En dan mag je een stapje zetten. En nog eentje - *richting dat licht*.

#14 Dat is de weg van de mens. Een weg door het leven. Langs verdriet en gemis. Langs pijn en teleurstelling. Maar het gaat erom dat mensen het op die weg, als door de diepte van de zee, zullen rédden. Geloof in dát wonder!

#15 En daar staan ze dan: de gevluchte slaven, de mensen van Nacht und Nebel. Op het punt de zee in te trekken, in het vertrouwen 'dat waar geen pad is, een pad zal blijken te zijn, en dat waar wij slechts dood en ondergang zien, de weg ten leven zich voor ons opent.'⁴

De geestkracht begint haar werk te doen - zware rotsblokken komen al van hun plaats, vliegen door de lucht...

⁴ Nico ter Linden, Het verhaal gaat 1

===MUZIEK===

4^E DEEL, DOORTOCHT

#16 De doortocht kan beginnen. ‘Dan strekt Mozes zijn hand uit boven de zee, en de EEUWIGE laat de zee wijken door een krachtige oostenwind, de hele nacht. Hij verandert de zee in droog land. Het water splijt uitéén.’

#17 Dit 'kunstwerk' geeft nog maar weer aan waar ze vandaan komen! Van de piramides vandáán, die ze voor de onsterfelijkheid van de farao's moesten bouwen. Afgebeeld werden ze, ze sneuvelden bij bosjes. Maar dat ligt achter hen. De weg door de zee is een *bevrijding*!

#18 Chagall schilderde dik 20 jaar na het einde van de holocaust dit hoopvolle schilderij. Het hele volk, vrouwen, mannen, kinderen, trekt richting een nieuwe toekomst én voorbij de horizon. Een engel gaat hen voor. De geweldenaars op de voorgrond verdrinken.

Maar het is geen naïef verhaal. In het donker aan de horizon prijkt ook die andere Joodse man - aan het kruis. De uittocht is geen 'succesverhaal', het blijft een *doortocht* door de diepe zee. De zee wordt niet 'weggetoverd', maar Geestkracht baant ons er wél een weg doorheen.

#19 Als ze er door zijn, rollen de muren van water om en keert de zee terug - verslindt de Egyptenaren meedogenloos. U ziet dat hier. Het belangrijkste is: hun ‘menselijke’ prooien, de gewezen sláven, worden zo onbereikbaar voor hun klauwen. Niet is de dood van de Egyptenaren het doel, maar de *bevrijding* van wie verdrukt worden.

Ach, zeggen de rabbijnen, de zee die terugkomt, dat zijn eigenlijk de *tranen* van de Eeuwige over de Egyptenaren. En er bestaat ook een rabbijns verhaal dat vertelt dat er die dag in de hemel geen muziek is gemaakt. De engelen wilden ook een lied zingen, zoals Mozes, Mirjam en het volk beneden, maar God zei: ‘De paarden en ruiters die zijn verdronken en vergaan, het zijn ook schepselen van mij, bedenk dat wel. Ik wil niet dat jullie je vrolijk maken over de ondergang van een mens, al is hij 100 keer je vijand’.⁵

⁵ Nico ter Linden, Het verhaal gaat 1

#20 Het is uit met de oorlog, met het geweld, ze lopen vast in de modder door hun eigen gewichtigheid.

#21 Ze dachten dat ze het voor het zeggen hadden, de soldaten en de generaals, de bulderende kanonnen en de briesende wapens. Maar hun dood en verderf gaat teneinde, - dat is de uitgesproken hoop van dit verhaal! Een hoop die we in onze tijd niet mínder navoelen!

#22 Ze verdrinken in een bloedrode zee - links. Maar waar het om gaat: dat die kwetsbare mensen daar rechts de overkant bereiken en verder kunnen gaan, een toekomst tegemoet. Na alles wat ze hebben meegemaakt.

===MUZIEK===

5^E DEEL, DOOP

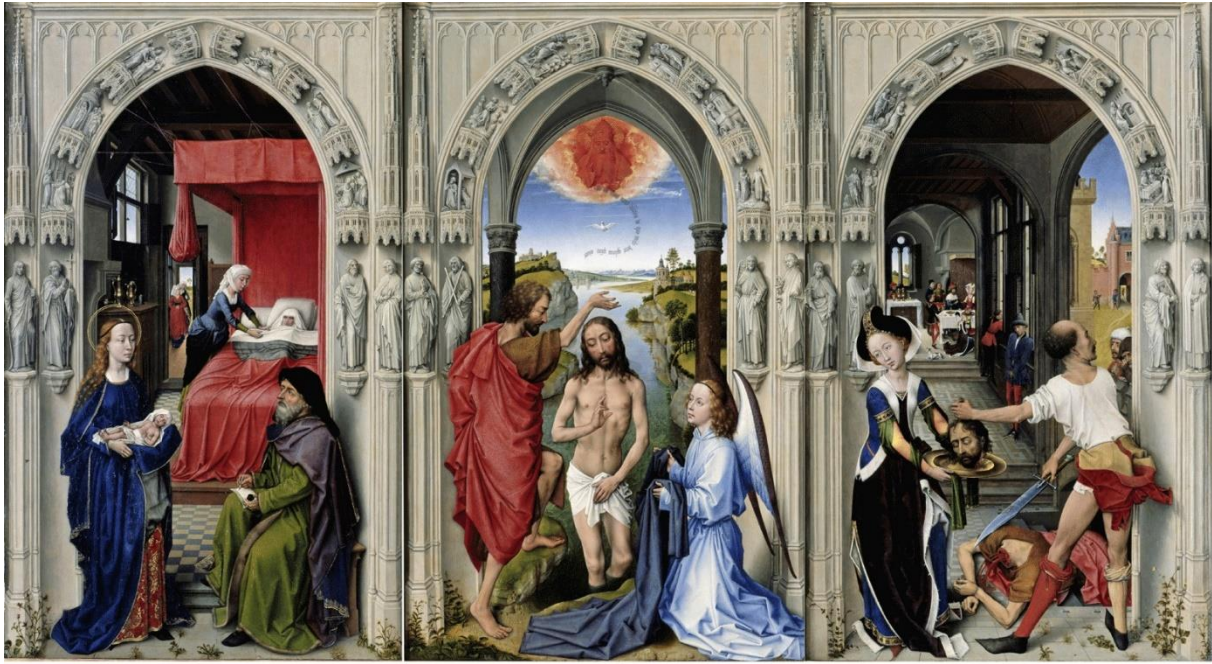
#23 De Doop van Jezus - die elk jaar op deze zondag centraal staat, wortelt helemaal in het verhaal van de doortocht door de Rode Zee. Het gaat over een weg die gebaad wordt. Om een pad door het water - dat is een pad door de diepten van ons leven, waaruit we óók mogen *opstaan*. Het gaat over geestkracht van boven die ons hier in de diepte zal helpen, om lief te hebben met een liefde sterker dan de dood.

#24 En bovenal: om liefgehad te worden. Want dát roept ook aan het begin van Jezus' leven een stem: 'Jij bent mijn geliefde kind'.

Dát is ons uitgangspunt. Dat liefde ons omvat, wie we ook zijn en wat we ook doen of gedaan hebben - ons omvat als de golven over ons heen slaan.

Ook de stem die dat zegt breekt, splijt, even jouw gesloten werkelijkheid open. De barst waardoor licht valt. En geestkracht naar binnen piept: 'Geloof het maar geloof het maar tegen de klippen op!'

#25 Zo is ons leven, een weg van geboorte naar dood. Dit paneel gaat over Johannes de Doper. Links wordt hij geboren. Rechts wordt hij gedood.

Maar het centrum is wat hij heeft mogen doen: Gods liefde doorgeven en door het ritueel van de doop onderstrepen dat God niet laat varen wat zijn hand aan ons begon.

Moge dat zo zijn, Amen

=== INTERLUDIUM===